

Profesija, kas saglabā jaunību

Ar SKAIDRĪTI ŠKIMELI, Livānu 1. vidusskolas izglītības informācijas centra metodiķi, latviešu valodas skolotāju, darba gaitās nācies satikties ik pa laikam. Bet šoreiz — plašāka saruna par darbu, par dzīvi, par profesiju, par vaļaspriekiem.

— Ar ko jums jānodarbojas, kāds ir centra devums skolas ikdienā un mācību procesā?

— Es strādāju ar skolotājiem un esmu atbildīga par viņu tālākizglītību, kā tagad mēdz teikt, — par mūžizglītību. Centrs izveidots, pateicoties skolas direktores rūpēm, bet finansējumu piešķir pašvaldība. Skolā tas darbojas jau kopš deviņdesmito gadu beigām, es centru vadu no 2000. gada. Uzņemoties vadību, izvēlējos tālākizglītību. Pamazām pienākumi papildinājās ar karjeras izglītības jautājumiem, jo skolās vēl nav karjeras konsultantu — speciālistu ar augstāko izglītību, kas pašlaik tikai studē. Vismaz tā bija plānots. Kā būs īstenībā, pēc lielajām reformām izglītības jomā, grūti iedomāties.

— Ko nozīmē skolotāju tālākizglītība un kas jums šajā jomā veicams?

— Mans uzdevums ir plānot pedagogu tālāku izglītību, sekot līdzi, kuram no skolotājiem pienācis laiks obligātajiem kursiem 36 stundu garumā, kas kvalifikācijas paaugstināšanai jāiziet ik pēc trim gadiem. Pedagogi ir tā sabiedrības daļa, kas vienmēr centušies izglīties un reāli piedalās kursos, kas vairākkārt pārsniedz obligāto stundu skaitu.

Daudzus gadus Latvijā esmu darbojusies kā multiplikatore, esmu sagatavojusi mācību grāmatas, tāpēc varu likt lietā savas zināšanas un piedāvāt kolēģiem arī tepat skolā dažādus kursus un seminārus par tām tēmām, kas pedagogiem ir aktuālas. Sagatavoju kursu materiālus, saturu, organizēju un vadu tos. Piemēram, šogad uzsākām tēmu saistībā ar pedagoga profesionālajām kompetencēm.

Iepriekšējā mācību gadā, kad skola gatavojās akreditācijai, kas notika šogad februārī, par tālākizglītības tēmu izvēlējamies skolotāju pašnovērtējumu. Akreditācijas gaitā tā ir viena no prasībām — prast ne tikai mutvārds novērtēt savu darbu, bet spēt to pierādīt arī ar dokumentu paketi. Kursos mācījām, kas ir svarīgākais, ko tur parādīt.

Organizēti arī tematiskie kursi. Esmu vadījusi daudzus latviešu valodas kursus, uz tiem aicinot arī pedagogus no citām novada skolām. Pēc kursu beigšanas izsniedzam attiecīgas izglītības informācijas centra apliecības.

Līdzās šiem, lielajiem, kursiem, nelielām grupām vadu arī seminārnodarbības. Piemēram, strādāju ar klašu audzinātājiem. Šajā jomā pati ļoti daudz mācos un cenšos šajās zināšanās dalīties arī ar citiem. Šogad klašu audzinātāju konsultācijas notiek divreiz mēnesī. Lai nodarbības dažādotu, rīkojam skolotāju pieredzes darbu skates. Iepriekšējos trijos mācību gados skolotāju grupa ļoti daudz strādāja starptautiskajā «Comenius» projektā, es darbojos kā metodiķe. Skolotāja Anita Reitere bija vadītāja, viņa atbildēja par sazināšanos ar citām dalībvalstīm, es organizēju darbu uz vietas, skolā. Šī projekta laikā izdevām savu pieredzes rakstu krājumu «Patstāvīgā darba metodika», kas augstū tika novērtēts Briselē, kad notika projekta rezultātu apkopojums.

Tas, ko es daru, ir iespēju piedāvājums pedagogiem bez obligātajiem no budžeta vai paša apmaksātajiem kursiem iegūt papildus izglītību, informāciju par tām jomām, kas viņu interesē. Protams, tajos gados, kad naudiņas bija vairāk, varējām pieaicināt arī dažādus speciālistus; bet pēdējā laikā lektoru pakalpojumi bija ļoti dārgi.

Centram bija atvēlēta noteikta summa pedagogiskās literatūras iegādei, un skolo-

tāji te varēja uzzināt visu jaunāko sava priekšmeta pasniegšanā. Iegādājamies arī visas alternatīvās mācību grāmatas, ko skolotāji varēja izpētīt, salīdzināt un izvēlēties mācībām vēlamāko. Uzturēju sakarus ar izdevniecībām, ar speciālistiem, kas veido mācību materiālus. Šajā mācību gadā attiecībā uz pedagogiskās literatūras iegādi gan iestājies taupības režīms.

— Ko varat pastāstīt par karjeras konsultācijām? Kas var uzņemties atbildību šodien 9. vai 12. klases beidzējam ieteikt kādu profesiju, ja valstī gadu gadiem nav skaidrības, — kādas profesijas būs — un vai vispār būs — vajadzīgas pēc gada, diviem, desmit?

— Kopā ar vairākiem kolēģiem esmu izgājusi arī kursus, kuros mūs apmācīja, kā strādāt ar bērniem karjeras izglītībā. Nemīgi jāseko līdzi jaunākajai informācijai — izmaiņām skolu uzņemšanas noteikumos, jaunām prasībām, situācijai darba tirgū. Esam aicinājuši uz tikšanos ar skolēniem pārstāvjus no novada domes, kas informēja par nepieciešamajām specialitātēm. Protams, pašlaik šini ziņā ir neiespējami kaut ko ieteikt, mudināt vai orientēt uz kādu nozari. Tāpēc dodam iespēju jebkuras augstākās vai profesionālās mācību iestādes pārstāvjiem tikt ar skolēniem un izteikt savus piedāvājumus. 12. klasēs ik gadus projektu nedēļas laikā tiek organizēta karjeras diena, uz ko aicinām dažādu profesiju pārstāvjus, apmeklējām Livānu uzņēmumus, tiekamies ar Valsts nodarbinātības dienesta darbiniekiem. Arī ar jauniešu organizāciju dalībniekiem, kas sakārā ar to, ka daudzi jauni ļaudis darba meklējumos dodas uz ārzemēm, sniedz padomus par drošības jautājumiem.

Pamazām par traģēdiju pārtop tas, kāda veidojas sabiedriskā doma attiecībā uz izglītību un izglītotu cilvēku. Viena no skolās prioritātēm šajā mācību gadā bija mācību motivācijas attīstīšana bērniem. Tika veiktas anketēšanas, un no viņu atbildēm varēja spriest, ka sabiedriskā doma daudzos radījusi priekšstatu, — man nav vajadzīga izglītība; es labi pelnišu arī bez tās; kur tie gudrie tikuši, un tamlīdzīgi. Gatavoju ziņojumu par šo tēmu arī vecāku sapulcei. Bērnam nereti rodas priekšstats, ka lielā alga, situētais stāvoklis sabiedrībā nāk pēkšņi, kā dāvana pasakā. Bez izglītības, bez pūlēm.

— Pieminējāt izglītības informācijas centra darbu ar vecākiem. Kā izdodas iemācīt vecākus motivēt savus bērnus mācībām?

— Šo darbu esmu uzņēmusies brīvprātīgi. Saproto, ka ļoti daudzas neveiksmes, kas notiek ar bērniem, rodas tāpēc, ka vecāki nav pietiekoši izglītoti elementārās audzināšanas lietās. Un ka vēl aizvien dominē vecās audzināšanas metodes — didaktiska pamācīšana. Šodienas bērni ir pavisam citādi, viņiem šādas metodes neder. Uzskatu, ka skolēna motivācija mācīties galvenokārt ir atkarīga no tā, cik gimeņi ir ieinteresēti par bērnu. Vai mīl savu bērnu, vai spēj viņu pieņemt. Mūsu sabiedrībai raksturīgs no padomju laika nākušais mantojums, ka neprotam pieņemt savu bērnu tādu, kāds viņš ir. Izsapņojam jau pirms bērna piedzimšanas, — būs tāds talants, sasniegs to un šito. Bet atvase nāc skolā, un nav viņam to talantu, ko vecāki iztēlojušies. Rodas rūgtums. Sākas salīdzināšana ar kaimiņu, ar paziņas bērniem, pārmetumi savai atvasei, — kāpēc tu to nevari. Ja bērns zinās, ka tiek mīlēts un pieņemts arī ar savām neveiksmēm un kļūdām, ka viņu nerās un nesodīs, bet izrunāsies, mēģinās atrast cēloni, kāpēc viņam neveicas, — rezultāti būs labāki. Tad nebūs tā, ka anketēs uz jautājumu, kāpēc tu mācies, — 27 procenti bērnu atbild, — lai mani nesodītu. Tātad jāaizdomājas, kas šodien notiek stresa pārņemtajās gimenēs, mājās, kur īgnums, neapmierinātība ar dzīvi laužas uz āru un bērnam rada vainas

● Skaidrite Šķimele joprojām nav zaudējusi jaunības ideālus, ar ko uzsāka cildenā pedagoga profesiju, — katram bērnam savā sirdī jāatrod vieta un mīlestība.

Foto: A.Šņepsts

apziņu. Kāds pedagogs zinātnieks teicis, ka visi bērni — neatkarīgi no tā, vai piedzimuši inteligentā un materiāli nodrošinātā gimenē, vai arī nelabvēlīgā, piedzimst ar vēlmi mācīties un izzināt pasauli, bet pieaugušie ir tie, kas šo vēlmi iznīcina.

— Ko varat pastāstīt par savu audzinātāja darbu?

— Pašlaik mācu latviešu valodu un literatūru 6.a un 7.b klasei un tā sagādā, ka abas arī audzinu, jo jāaizvieto kolēģe. Man patīk savus audzināmos paņemt 5. klasē un aizvadīt viņus līdz 12. klases izlaidumam. Tad nu gan var teikt, — bērns ir audzinātāja spogulis. Ja saskatu viņā ko sliktu, nākas teikt, ka tā ir mana vaina. Protams, par labo prieks, jo tas ir mans sasniegums. Pirmo reizi savā audzinātāja praksē sastapos ar tādu lietu, ka klasē bērnu skaits samazinās, jo mācību laikā viņi kopā ar vecākiem aizbrauc uz ārzemēm. No manas klases jau aizbraukuši pieci skolēni.

— Jūs esat arī tā, ka uzņemas šefību par skolēniem, kas jūsu skolā uzturas starptautiskās skolēnu apmaiņas programmas ietvaros.

— Jā, ik gadus mūsu skolā mācās kāds skolēns no citas valsts. Pirms pieciem gadiem ieradās meitene no Taizemes, un ar to arī sākās mana darbība šajā programmā. Taizemes skolēni pie mums bijuši visbiežāk. Tā kā es viņiem mācu latviešu valodu, tad parasti arī par sadzīvīskām lietām viņi taujā man. Atbraucēji iepazīst vietējās tradīcijas, mācās dzīvot patstāvīgi, apgūst valodu. Ar šiem bērniem izveidojas labi kontakti, pēc tam uzturam sakarus ar interneta starpniecību. Ar katru gadu no Taizemes brauc aizvien turīgāku vecāku bērni. Protams, vietējos apstākļos grūti iejusties meitenei, ja viņa mājās apkalpojušas trīs kalpones. Šogad pirmo gadu skolā uzturējās jaunie ar no starptautiskās brīvprātīgo programmas. Sanāca bēdīgi, jo finansējums no ES, kas bija jau ieskaitīts Latvijai brīvprātīgo (Līvānos bija vairāki) iztikai un dzīvokļa apmaksai, kaut kur Rīgā izčibēja, un brīvprātīgie aizbrauca prom, nebeiguši savu misiju.

— Kāds bija jūsu dzīves ceļš līdz skolai?

— Šajā skolā strādāju kopš 1972. gada. Tā ir mana pirmā un vienīgā darba vieta. Arī pati kādreiz šeit mācījos. Esmu dzimusi un augusi Līvānos. Atceros, ka jau agrā bērnībā visbiežāk spēlēju «skolu» un «skolotāju». Ilgi nevarēju izvēlēties starp filoloģijas un vēstures studēšanu. Vecāki man deva pareizu motivāciju, — bez izglītības cil-

vēks nav nekas.

Pēc Latvijas universitātes absolvēšanas saņēmu piedāvājumu strādāt zinātniskajā darbā, bet es gribēju atpakaļ uz Līvāniem. Strādājot ar jauniešiem, arī pedagogi sirdī ilgi saglabā jaunību. Cenšos nedomāt par visu to, kas pēdējā laikā notiek valstī saistībā ar pedagoga profesiju. Pēc dabas esmu optimiste. Sangvinīke un Auns. Iedomāties šo savienojumu! Mēģinu ar humoru tikt visam pāri.

Protams, katrā reizēm rodas tukšuma un pārestības izjūta no attieksmes sabiedrībā. Man ir trīs sirdij tuvas lietas, ar ko es cenšos relaksēties. Viena no tām — mans lielais puķu dārzs. Zemes darbi, kopjot savas puķes, kas vasarā zied visās varīksnes krāsās, ir viena no manām stihijām. Ļoti daudz lasu dažādas metafizikas grāmatas, un sevi esmu pārliecinājusi, ka, rušīnities ar rokām pa zemi, tā man dod darbam nepieciešamo enerģiju. Patīk visas vasaras puķes, arī senās — floksi, dālijas. Pašlaik esmu aizrāvusies ar pelargonijām. Dārza darbos kompāniju nereti sastāda četri astaini «prinči» — sunīte, ko piekļodušu un nobadinātu paņēmām no ielas, un trīs minči. Viņi sevi tā arī nostādījuši, ka ir galvenie un mūsu intereses pakārtotas viņiem.

Otra sirdslieta ir ceļojumi, bet trešā — dejošana. Visu mūžu, sākot jau no skolas gadiem, esmu dejojusi tautu dejas. Vēlāk gan deju, gan arī vadīju vairākus deju kolektīvus, izgāju attiecīgus apmācību kursus. Kādu laiku, kad piedzima meitiņa, dejošanu gan biju pārtraukusi, bet tagad vadu senioru deju kopu «Dubnava».

Ceļot patīk kopā ar saviem skolēniem. Biju pirmā no skolas pedagogiem, kas savu audzināmo 12. klasi aizveda ekskursijā uz ārzemēm — uz Parīzi. Pēc tam ar mazākiem bērniem braucām uz Čehiju, otrreiz uz Čehiju devos kopā ar senioru deju kopu. Izmantoju katru iespēju aizceļot uz ārzemēm, ja vien ir iekrājusies naudiņa. Labi pazīstu visas Eiropas valstis. Esmu arī mēnesi pavadījusi Dānijā, kur stažējos Vordenburgas skolotāju institūtā.

Savulaik esmu veidojusi arī kolekcijas: marku, akmeņu, gliemežvāku un citas.

Esmu ļoti pateicīga savam dzīvesbiedram Andrim, kurš uzņemas rūpes par mājas saimniecību, un es varu tik daudz laika ziedot darbam skolā. Kopā esam uzaudzinājuši meitu Lauru, viņa dzīvo un strādā Rīgā.

L.Rancāne